

Гега Петро Терентійович –
начальник відділу Міжвідомчого НДЦ з
проблем боротьби з організованою
злочинністю при РНБО України,
кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник

Окремі аспекти сучасного стану криміногенної ситуації в Україні

У статті на основі порівняльного аналізу окремих взаємопов'язаних статистичних показників, що характеризують стан злочинності в Україні та результати роботи правоохоронних органів, робиться спроба дати відповідь на запитання: Зниження рівня злочинності в Україні – реальна дійсність, маніпулювання цифрами чи професійна неспроможність правоохоронців?

Ключові слова: злочини, злочинність, рівень злочинності, криміногенна ситуація, динаміка, тенденція, питома вага, показник.

До питання оцінки криміногенної ситуації в Україні останнім часом неодноразово зверталися науковці та практики. З цієї проблематики підготовлено цілий ряд різного роду публікацій у засобах масової інформації та науковій літературі. Переважна більшість з них базується на порівнянні статистичних показників за певний період, при цьому за основу бралися дані щодо кількості зареєстрованих злочинів. На підставі такого аналізу робилися висновки про тенденцію до зниження рівня злочинності та стабілізацію криміногенної ситуації в державі. Якщо за основу брати лише показники реєстрації злочинів у цілому або окремих їх видів, то такі висновки є обґрунтованими лише щодо рівня злочинності, але ніяк не стабілізації криміногенної ситуації.

Статистика показує, що після прийняття Верховною Радою України нового Кримінального кодексу України [1] найбільшу кількість злочинів – 556 351 було зареєстровано у 2003 році. Починаючи з 2004 року кількість злочинів, у тому числі тяжких та особливо тяжких, злочинів загальнокримінальної та економічної спрямованості постійно зменшується (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Кількість зареєстрованих злочинів та виявлених осіб, які їх вчинили

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Всього зареєстровано злочинів	450 661	556 351	520 105	485 725	420 900	401 293	384 424
Темпи приросту (зменшення) до попереднього року (%)	-10,5	+23,5	-6,5	-6,6	-13,3	-4,7	-4,2
у т. ч. тяжких та особливо тяжких	232 495	286 477	257 368	220 839	175 054	150 253	136 178
Питома вага від всіх зареєстрованих злочинів (%)	51,6	51,5	49,9	45,7	41,6	37,4	35,4

Зареєстровано злочинів загальнокримінальної спрямованості	479 564	574 474	475 934	440 618	378 294	358 538	345 817
Темпи приросту (зменшення) до попереднього року (%)		+19,8	-17,2	-7,4	-14,1	-5,2	-3,5
Зареєстровано злочинів економічної спрямованості	42 387	43 203	44 171	45 107	42 606	42 755	38 607
Всього виявлено осіб, які вчинили злочини	270 307	259 721	260 702	237 187	214 507	214 093	207 740
Динаміка % у порівнянні з попереднім періодом		-3,9	+1,6	-9,0	-9,6	-0,2	-3,0

Мають тенденцію до зменшення й показники питомої ваги тяжких та особливо тяжких злочинів. Так, у 2002 році питома вага їх складала 51,6 %, а у 2008 році лише 35,4 % від кількості всіх зареєстрованих злочинів.

Якщо кількість зареєстрованих злочинів, у тому числі загальнокримінальної спрямованості, характеризують стан злочинності, то кількість зареєстрованих злочинів економічної спрямованості та кількість виявлених осіб, які вчинили злочини, – переважно інтенсивність роботи працівників правоохоронних органів та їх професійний рівень.

Спостерігається тенденція до збільшення кількості виявлених злочинів у сфері економіки упродовж 2002–2005 років з 42 387 до 45 107 й зменшення упродовж 2006–2008 років до 38 607. Майже аналогічна ситуація мала місце з виявленням осіб, які вчинили злочини. У цей період відмічалось зниження їх кількості на 3,9 % у 2003 році у порівнянні з 2002 роком, незначне збільшення (+1,6 %) у 2004 році та постійне зниження у наступних роках.

Про те, що криміногенна ситуація в Україні не є стабільною, а відбувається маніпулювання цифрами свідчать окремі статистичні дані.

Так, за даними МВС України упродовж 2008 року в країні було зареєстровано понад 384,4 тис. злочинів, що на 4,2 % менше, ніж у попередньому році, в тому числі понад 345,8 тис. злочинів загальнокримінальної спрямованості, з яких тяжких та особливо тяжких майже 119,7 тис.

Значне зменшення кількості зареєстрованих злочинів по всіх лініях мало місце у Полтавській (-12,1 %), Волинській та Львівській (по -10,9 %), Запорізькій (-10,8 %) областях. Незначна динаміка до зростання спостерігалася у м. Севастополі (+9,1 %), Чернівецькій (+2,0 %) та Житомирській (+0,6 %) областях. На рівні 2007 року залишилася кількість зареєстрованих злочинів в Одеській та Рівненській областях.

Незважаючи на загальне зниження кількості зареєстрованих злочинів, найбільше їх було зареєстровано: у Донецькій (46,3 тис.), Дніпропетровській (майже 32,6 тис.), Луганській (26,2 тис.), м. Києві (25,6 тис.), Запорізькій та Харківській (по 24,2 тис.) областях.

Виявлено 266,8 тис. осіб, які вчинили злочини, що на 2,6 % менше проти 2007 року.

Наявні статистичні дані показують, що у 2008 році порівняно з попереднім роком майже за всіма видами злочинів простежується зменшення їх кількості, окрім незаконного позбавлення волі або викрадення людини (+9,0 %), у тому числі вчинення організованою групою або пов'язані з незаконним вивезенням дітей за кордон чи не поверненням їх в Україну, або з метою вилучення у потерпілого органів чи тканин для трансплантації чи насильницького донорства (+3,8 %), незаконного обігу зброї (+1,2 %), ввезення, виготовлення, збуту та розповсюдження

порнографічних предметів (+4,9 %), створення або утримання місць розпусти, звідництва (+9,6 %), сутенерства або втягнення особи в заняття проституцією (+22,4 %) та зґвалтування (+0,2 %).

У 2008 році на 6,8 % менше зареєстровано умисних убивств, у той же час, на 12,0 % більше їх вчинено із використанням вогнепальної зброї. Разом з тим, на 7,7 % менше вилучено вогнепальної зброї у порівнянні з попереднім роком. Значно менше зброї вилучено по злочинах, вчинених організованими групами і злочинними організаціями (-43,4 %). Менше на 7,9 % зареєстровано умисних тяжких тілесних ушкоджень, фактів бандитизму – на 26,1 %, розбоїв – на 12,8 %, грабежів – на 16,5 %, вимагань – на 9,4 %, торгівлі людьми – на 10,3 %, крадіжок – на 3,1 %.

Однак, незважаючи на зменшення кількості зареєстрованих злочинів у цілому, аналіз щомісячної їх реєстрації показує, що починаючи з липня місяця в країні намітилась тенденція до зростання їхньої кількості. Так, динаміка кількості зареєстрованих злочинів становила у порівнянні з аналогічним періодом 2007 року: у липні (+1,6 %), серпні (+0,4 %), вересні (+9,3 %), жовтні (+3,9 %), листопаді (+6,6 %). Особливо спостерігалось зростання динаміки зареєстрованих злочинів загальнокримінальної спрямованості від +1,1 % у серпні до +9,2 % у вересні та спад динаміки зареєстрованих злочинів у сфері економіки з +9,7 % у вересні до -11,2 % у листопаді, а також різке зменшення кількості в цілому зареєстрованих злочинів у грудні. Так, якщо в листопаді динаміка приросту становила +6,6 %, у тому числі злочинів загальнокримінальної спрямованості +8,5 %, то у грудні 2008 року зменшення відповідно на -3,9 % та -2,8 % [3].

Одним із яскравих показників, що характеризує рівень злочинності й ефективність роботи правоохоронних органів, є кількість зареєстрованих заяв і повідомлень про злочини та результати їх розгляду.

Для наглядності наведемо дані щодо кількості зареєстрованих заяв і повідомлень про злочини, порушених по них та відмовлених в порушенні кримінальних справ, скасованих прокурором рішень про відмову та ін. (табл. 2) [4].

Таблиця 2

Кількість зареєстрованих в органах внутрішніх справ заяв і повідомлень про злочини та результати їх перевірки

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Всього зареєстровано заяв та повідомлень про злочини	1 915 958	2 269 477	2 297 064	2 368 703	2 274 590	2 851 384	2 874 358
По них відмовлено в порушенні кримінальних справ	971 310	1 087 342	1 351 190	2 459 261	1 761 391	2 075 493	2 198 572
<i>Питома вага (%)</i>	<i>50,7</i>	<i>47,9</i>	<i>58,8</i>	<i>61,6</i>	<i>77,4</i>	<i>72,6</i>	<i>76,5</i>
Порушено кримінальних справ	432 320	526 648	488 173	450 030	375 117	348 945	326 128
<i>Питома вага (%)</i>	<i>22,6</i>	<i>23,2</i>	<i>21,3</i>	<i>19,0</i>	<i>16,5</i>	<i>12,2</i>	<i>11,3</i>
Скасовано прокурором рішень про відмову	34 773	32 035	29 790	38 546	55 157	63 346	84 493

<i>Питома вага (%)</i>	<i>3,6</i>	<i>2,9</i>	<i>2,2</i>	<i>2,6</i>	<i>3,1</i>	<i>3,1</i>	<i>3,8</i>
Скасовано прокурором рішень про відмову та порушено кримінальних справ	19 963	15 280	11 762	13 818	15 302	15 829	17 373
<i>Питома вага від усіх скасованих рішень (%)</i>	<i>57,4</i>	<i>47,7</i>	<i>39,5</i>	<i>35,8</i>	<i>27,7</i>	<i>25,0</i>	<i>20,6</i>

Якщо у 2002 році в органах внутрішніх справ України було зареєстровано 1 915 958 заяв та повідомлень про злочини, то у 2008 році цей показник збільшився на 50,0 % і досяг 2 874 358. У цей же час майже у 2,3 рази збільшилася кількість прийнятих рішень про відмову в порушенні кримінальних справ – з 971 310 у 2002 році до 2 198 572 у 2008 році. Зросла відповідно їх питома вага – з 50,7 % до 76,5 % та зменшилася кількість і питома вага порушених по них кримінальних справ. У 2002 році по зареєстрованих заявах та повідомленнях про злочини було порушено 432 320 кримінальних справ, а в 2008 році лише 326 128, що на 24,6 % менше. Незаперечним є зростання кількості заяв та повідомлень про злочини, матеріалів про відмову в порушенні кримінальних справ та зменшення кількості порушених кримінальних справ по них. Можна стверджувати, що більшість цих заяв та повідомлень про злочини є недостовірними і в ході перевірки не знайшли підтвердження. Однак, мабуть про інше свідчить те, що значна частина рішень про відмову в порушенні кримінальних справ скасовується прокурорами. Так, у 2002 році було скасовано 34 773 таких рішення у 2004 році – 29 790, а в 2008 році аж 84 493. Пропорційно збільшенню кількості скасованих рішень про відмову в порушенні кримінальних справ зростала їх питома вага – з 2,2 % у 2004 році до 3,8 % у 2008 році. При цьому збільшувалася кількість скасованих прокурорами рішень про відмову в порушенні кримінальних справ з одночасним їх порушенням. Ці факти наглядно вказують на недоліки при перевірці заяв та повідомлень про злочини й ставлять під сумнів тезу щодо зниження рівня злочинності та стабілізації криміногенної ситуації в державі.

Для більшого переконання наведемо дані щодо стану розкриття злочинів минулих років, розшук злочинців й безвісно зниклих осіб та встановлення особи невідомих трупів (табл. 3) [2].

Таблиця 3

Показники розкриття підрозділами органів внутрішніх справ злочинів минулих років, розшуку злочинців, безвісно зниклих осіб та встановлення особи невідомих трупів

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Залишок нерозкритих злочинів минулих років на початок звітнього періоду	1 621 136	1 430 993	1 527 044	1 678 114	1 823 543	1 924 507	2 009 285

у т. ч.: тяжких та особливо тяжких	91 234	853 266	912 582	998 431	1 074 148	1 123 668	1 156 984
<i>Питома вага (%)</i>	<i>56,4</i>	<i>59,6</i>	<i>59,8</i>	<i>59,5</i>	<i>58,9</i>	<i>58,4</i>	<i>57,6</i>
загальнокримінальної спрямованості	1 581 298	1 390 522	1 483 049	1 626 651	1 765 318	1 859 932	1 945 997
економічної спрямованості	39 838	40 471	43 995	51 463	58 225	64 575	63 288
Кількість злочинів минулих років, справи у яких	30 559	25 592	28 581	25 281	26 324	26 670	26 585
закінчені розслідуванням (направлені до суду або закриті)							
<i>Питома вага (%)</i>	<i>1,9</i>	<i>1,8</i>	<i>1,9</i>	<i>1,5</i>	<i>1,4</i>	<i>1,4</i>	<i>1,3</i>
Знято з обліку злочинів минулих років	238 873	56 304	8195	7155	15 770	15 330	60 366
<i>Питома вага (%)</i>	<i>14,7</i>	<i>3,9</i>	<i>0,5</i>	<i>0,4</i>	<i>0,9</i>	<i>0,8</i>	<i>3,0</i>
у т. ч.: за закінченням строку давності	232 414	52 752	4460	2536	5141	8462	52 429
Залишок нерозкритих умисних вбивств та замахів на вбивства минулих років	7127	6856	6916	6972	7000	7269	7103
Знаходилося у розшуку злочинців	48 951	42 347	44 598	44 708	44 280	41 587	39 594
Встановлено злочинців	31 274	20 454	22 065	19 926	19 269	18 102	17 047
<i>Питома вага (%)</i>	<i>63,9</i>	<i>48,3</i>	<i>49,5</i>	<i>44,6</i>	<i>43,5</i>	<i>43,5</i>	<i>43,1</i>
Залишок не розшуканих злочинців на кінець звітнього періоду	16 679	21 202	21 623	23 934	24 219	22 657	21 737
<i>Питома вага (%)</i>	<i>34,1</i>	<i>50,1</i>	<i>48,5</i>	<i>53,5</i>	<i>54,7</i>	<i>54,5</i>	<i>55,1</i>
Перебувало на обліку невпізнаних трупів громадян	20 965	20 220	20 117	X	X	X	X
Знято з обліку	4965	3698	3301	X	X	X	X
Залишилося на обліку	16 000	16 523	16 816	X	X	X	X
Знаходилося у розшуку безвісно зниклих осіб	14 199	7801	6451	10 307	10 749	10 694	10 081
Встановлено осіб	10 473	3916	2675	4722	5100	4974	4434
<i>Питома вага (%)</i>	<i>73,8</i>	<i>50,2</i>	<i>41,5</i>	<i>54,8</i>	<i>47,4</i>	<i>46,5</i>	<i>44,0</i>
Залишок не розшуканих осіб	3649	3637	3509	5124	5131	5019	5001

Як бачимо, починаючи з 2002 року залишок нерозкритих злочинів минулих років має тенденцію до збільшення (за винятком 2003–2004 років). Станом на 01.01.2002 р. цей показник становив 1 621 136 злочинів, а у 2008 році він досяг 2 009 285.

Серед нерозкритих злочинів минулих років переважну більшість з них (96,8 – 97,6 %) становлять злочини загальнокримінальної спрямованості. Більше половини нерозкритих злочинів минулих років є тяжкими та особливо тяжкими. Найнижчим (56,4 %) цей показник був у 2002 році та найвищим (59,8 %) у 2004 році. У 2008 році він становив (57,6 %).

Майже стабільним залишається показник кількості нерозкритих умисних убивств та замахів на вбивство минулих років. У 2003 році нерозкритими було 6856 таких злочинів, у 2007 році – 7269 та 7103 у 2008 році.

При постійному збільшенні залишку нерозкритих злочинів минулих років, питома вага щорічного розкриття їх є незначною і має тенденцію до зменшення з 1,9 % у 2002 році до 1,3 % у 2008 році. У цей же час, значна частина нерозкритих злочинів минулих років щорічно знімалася з обліку, у тому числі, у зв'язку із закінченням строків давності. Найменше (7155) таких злочинів було знято з обліку в 2005 році, а найбільше (60 366) у 2008 році.

Значною залишається кількість злочинців, які переховуються від слідства, дізнання і суду. З 2002 по 2006 рік простежувалася тенденція до збільшення залишку не розшуканих злочинців з 16 679 до 24 219, а починаючи з 2007 року до незначного зменшення. У 2008 році цей показник становив 21 737. Разом з тим, слід зауважити, що питома вага розшуканих злочинців щорічно зменшується. Так, якщо у 2002 році було розшукано 31 374 або 65,1 % злочинців, то у 2008 році лише 17 047 або 43,1 %.

Аналогічна ситуація і з встановленням особи громадян по невідомим трупах. Щорічно на обліку перебуває понад 20 тис. невідомим трупів. У 2002 році було встановлено особу лише кожного 4, у 2003 – кожного 5 та кожного 6 трупа у 2004 році [1].

Певною мірою взаємопов'язаними є показники щодо встановлення особи громадян по невідомим трупах та розшуку безвісно зниклих осіб. Щорічно в середньому в розшуку знаходиться понад 10 тис. безвісно зниклих осіб з яких останнім часом встановлюється менше половини. Якщо у 2002 році було встановлено 73,8 % таких осіб, то у 2008 році лише 44,0 %. При цьому не слід виключати, що певна частина нерозшуканих осіб може бути жертвами злочинів та входити до числа невідомим трупів.

Не менш важливими показниками стану злочинності в Україні та ефективності заходів щодо протидії їй є кількість злочинів, учинених особами, які раніше вчиняли злочини, вчинених групою та організованою групою, а також кількість засуджених осіб. Щорічно вчиняється від 14,5 до 19,0 % злочинів особами, які раніше вчиняли злочини. Питома вага таких злочинів в останні три роки має тенденцію до збільшення.

Для об'єктивності необхідно сказати, що у 2008 році у 2,5 рази зменшилася кількість злочинів, учинених групою осіб, у порівнянні з 2002 роком та у 2,1 рази злочинів, учинених учасниками організованих груп і злочинних організацій, у порівнянні з 2005 роком (табл. 4) [2].

Таблиця 4

Кількість злочинів, вчинених особами, які раніше вчиняли злочини, групою осіб та учасниками організованих груп і злочинних організацій

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Кількість злочинів, учинених особами, які раніше вчиняли злочини	65 230	89 150	85 293	74 975	68 230	74 029	72 833
<i>Питома вага у загальній кількості злочинів (%)</i>	14,5	17,6	16,4	15,4	17,6	18,4	19,0
Кількість злочинів, учинених групою осіб	69 550	63 967	57 034	48 896	34 309	32 030	27 976
<i>Питома вага у загальній кількості злочинів (%)</i>	15,4	11,5	11,0	10,1	8,2	8,0	7,3
Кількість злочинів, вчинених учасниками ОГ і ЗО	6467	6159	5582	7741	3977	4682	3670
<i>Питома вага у загальній кількості злочинів (%)</i>	1,4	1,1	1,1	1,6	0,9	1,2	1,0

До речі, аналіз виявлених організованих груп і злочинних організацій показує, що значна їх частина лише умовно підпадає під ознаки організованої злочинності. Із 406 виявлених у 2008 році організованих груп та злочинних організацій понад 50 % (204 ОГ та 2 ЗО) становили групи, до складу яких входило 3 особи. Правоохоронцями виявлено 1582 особи, які вчиняли злочини у складі ОГ і ЗО, що в середньому менше 4-х осіб у кожній організованій групі та злочинній організації. Викрито всього 15 організованих груп з корумпованими зв'язками [5].

Наведені дані, на нашу думку, вказують на низьку ефективність роботи працівників правоохоронних органів, їх "вміння" розкривати злочини та виявляти злочинців і ніяк не характеризують стабілізацію криміногенної ситуації. Підтвердженням цьому є також аналіз судової статистики (табл. 5) [6].

Таблиця 5

Кількість засуджених осіб за вироками судів, що набрали чинності, та їх питома вага за видами покарань

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Всього засуджено осіб (тис.)	194 212	201 081	204 787	176 934	160 865	152 772	146 858
<i>Питома вага (%) засуджених: довічне позбавлення волі</i>	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,08	0,05
позбавлення волі на певний строк	31,4	30,3	26,5	25,9	24,1	25,0	22,4

штрафи	5,4	4,4	5,5	6,6	8,8	10,2	15,0
виправні роботи	2,3	1,8	1,4	1,2	1,1	0,9	0,9
громадські роботи	0,9	1,4	1,7	1,9	2,4	2,8	3,6
обмеження волі	1,6	1,7	1,9	2,0	2,1	2,4	2,6
звільнено від покарання	54,3	59,0	61,9	61,1	60,1	57,2	53,1
інші міри покарання	4,0	1,3	1,1	1,3	1,4	1,4	2,3

З наведених даних видно, що з 2005 року намітилася стійка тенденція до зниження кількості засуджених осіб. Це закономірний процес, оскільки він певною мірою залежить від кількості виявлених осіб, які вчинили злочини. Є певні закономірності між зменшенням питомої ваги засуджених до позбавлення волі на певний строк та до виправних робіт і збільшенням питомої ваги засуджених, до яких застосовані штрафи або громадські роботи. У цьому вбачається прояв гуманного підходу судів при визначенні міри покарання. Але про що свідчать показники щорічного звільнення судами від покарання від 53,1 до 61,9 % осіб? Певно не про зниження рівня злочинності або стабілізацію криміногенної ситуації в державі, а про дріб'язковість та незначну суспільну небезпеку розкритих злочинів. Лише у

2007 році судами було звільнено 87 394 особи та 77 948 – у 2008 році, а засуджено до позбавлення волі відповідно 38 210 та 32 895 осіб.

На нашу думку, в ході аналізу криміногенної ситуації необхідно комплексно оцінювати всі наявні показники, що характеризують стан злочинності та результати роботи правоохоронних органів, навіть незважаючи на те, що плановий порядок утворення показників або так зване “формування показників”, яке сьогодні має місце потребують суттєвого їх перегляду. Результати мають досягатися належною роботою правоохоронних органів, а не арифметичними діями. Необхідність забезпечення планових показників завжди тягне за собою фальсифікацію, тобто приховування злочинів від реєстрації або приписки їх розкриття. Звітність, що ґрунтується на таких показниках і не відображає якісних характеристик роботи правоохоронних органів, не дає об'єктивної картини поширення злочинності та результатів боротьби з нею.

Список використаних джерел

1. *Кримінальний кодекс України*: за станом на 5 квітня 2001 р. / Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
2. *Експрес-інформація* про стан злочинності в Україні за 12 місяців 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 р. р. / Міністерство внутрішніх справ України. – К.: МВС України.
3. *Експрес-інформація* про стан злочинності в Україні за 12 місяців 2008 р. / Міністерство внутрішніх справ України. – К.: МВС України, 2008.
4. *Звіт* про розгляд заяв та повідомлень про злочини на території України за 12 місяців 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 р. р. Форма № 2-Е / Міністерство внутрішніх справ України. – К.: МВС України.
5. *Статистична* звітність за формою № 1-ОЗ “Про результати боротьби з організованими групами та злочинними організаціями за 12 місяців 2008 року” / Міністерство внутрішніх справ України. – К.: МВС України, 2008.
6. *Кальман О.Г., Христич І.О.* Злочинність в Україні: основні тенденції // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика), 2007. – № 17. – С. 41–55; *Статистичний щорічник України за 2006 рік* / Державний комітет статистики України. – К.: Видавництво “Консультант”, 2007. – 552 с.; *Звіт* про розгляд судами першої інстанції кримінальних справ за 2007, 2008 р. р. Форма № 3. – С. 7.

В статье на основе сравнительного анализа отдельных взаимосвязанных статистических показателей, которые характеризуют состояние преступности в Украине и результаты работы правоохранительных органов, делается попытка ответить на вопрос: Понижение уровня преступности в Украине – реальная действительность, манипулирование цифрами или профессиональная несостоятельность правоохранительных органов?

In the article on the basis of comparative analysis of some interconnected statistical indexes which characterize the state of crime of Ukraine and the results of the law enforcement bodies' works, the author tries to answer a question: Is the decrease in crime in Ukraine a present-day reality, a manipulation of the numbers or the professional insolvency of law enforcement bodies?

Стаття надійшла до редакції журналу 20 травня 2009 року.

© П.Т. Гега, 2009

[\[1\]](#) Примітка. З 2005 року цей показник у статистичній звітності не відображається.